

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 4,— per jaar, buitenland f 4,60 per jaar.
Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,— per jaar. Losse nummers f 0,25.

EEN EIGEN STEM

Men kan zeggen, dat het georganiseerde humanisme, zoals dat gestalte heeft gekregen in het Humanistisch Verbond, de belichaming is van een idee, die daarvoor alleen in gedachten leefde. Deze belichaming zou niet volledig geweest zijn, wanneer deze gestalte ook niet een stem zou zijn verleend om zich te doen horen.

Die stem klinkt door de vele tientallen sprekers, die regelmatig voor de gemeenschappen optreden en daar in bezinningstoespraken en cursussen bijdragen tot de verbreiding en verdieping van het Humanisme. Die stem is ook al sedert 1945 voor de radio te beluisteren, dank zij de gastvrijheid van enkele omroeporganisaties. De regionale omroep en de Wereldomroep zenden eveneens op gezette tijden dat humanistische woord uit, dat nu, als de voorgestelde regeling wet zou worden, dreigt te worden gesmoord. De stem van het humanisme klinkt ook en in toenemende mate door het geschreven woord. De radiolezingen worden al sedert jaren herdrukt in „Het Woord van de Week”, dat zich vooral na de oprichting van de Luisterkring in een snel stijgend aantal abonnees verheugt. Onmiddellijk na de geboorte van het Humanistisch Verbond in 1946 verscheen het eerste nummer van het orgaan „Mens en Wereld”, dat — na als vier pagina's tellend maandblad te zijn begonnen — nu elke veertien dagen in een omvang van tenminste acht pagina's verschijnt. Niet alleen de omvang van het blad

nam toe, ook de verscheidenheid van de inhoud werd groter, terwijl kort geleden ook het uiterlijk gewijzigd werd. Daarnaast ontvangen de leden het mededelingenblad „In en Om”, dat acht keer per jaar verschijnt en kent de interne Verbondsorganisatie het tweemaandelijks blad „Kader” voor bestuurders, raadsliden en sprekers.

Ook vele gemeenschappen geven eigen mededelingenbladen en blaadjes uit.

Tientallen brochures en boeken zagen en zien het licht. Daarbij zijn er die algemene voorlichting geven over humanisme en Verbond, zoals „Beginsel en Doel”, „Wat ben ik eigenlijk” en „Een poging tot plaatsbepaling”. In meer populaire trant is „Een verrassende ontmoeting” geschreven, terwijl „Humanistische gedachten” bestaat uit een bundel radiolezingen, die door hun strekking de bijzondere aandacht verdienen.

Andere geschriften belichten bepaalde aspecten van het humanisme, zoals „Humanisme en Religie” en „Humanisme en Rede”. Te noemen valt nog „Modern Humanisme” en „Ontmoeting der levensovertuigingen”, waarin o.m. van rooms-katholieke, vrijzinnig-protestantse en gereformeerde zijde een oordeel over het humanisme wordt gegeven.

Deze vrij willekeurige keuze geeft reeds een beeld van de verscheidenheid der uitgaven. Uit het feit, dat bijna 150.000 exemplaren hun weg naar de lezers vonden, mag blijken, dat de eigen stem van het humanisme gehoor vindt.

WIST U DAT:

Er nog plaats is in het kinderkamp te Bennekom (tentenkamp) van 8 t/m 15 en van 15 t/m 22 Augustus 1959. Leeftijd 13 t/m 15 jaar. Leiding P. van Soelen te Bilthoven. Prijs f 32,50 per week.

Van 12 t/m 19 September een bejaardenkamp zal worden gehouden in de Ark te Nunspeet. Prijs f 35,—. Spoedige aanmelding gewenst. Adres: Belvédèrelaan 14, Nunspeet.

Een uitzending voor de VARA-microfoon
van zondag 26 juli 1959

DE JEUGD VAN TEGENWOORDIG

W aarschijnlijk hebt U, toen U de aankondiging van dit praatje in Uw radiogids las, in Uw eerste gevoelsreactie hierop iets negatiefs bespeurd. Ik bedoel niet, dat U zonder meer verwachtte, dat de spreker zich in ongunstige zin over de tegenwoordige jeugd zou uitlaten, maar ik geloof wel, dat de titel van dit praatje: „De jeugd van tegenwoordig” als zodanig onvermijdelijk zo'n negatieve gevoelsreactie oproept. „De jeugd van tegenwoordig” is namelijk een soort gevleugeld woord geworden, een uitdrukking overigens, die alleen door volwassenen wordt gebezigd! Het zou heel interessant zijn eens na te gaan, in welke omstandigheden we dat doen. Onderzoekt U eens bij U zelf, hoe Uw ervaring in dit opzicht is! Ik heb het sterke vermoeden, dat U dan zult moeten vaststellen, dat U alleen van „de jeugd van tegenwoordig” spreekt, als U verontwaardigd, ontevreden of ongerust bent over het doen en laten van de jeugd. In het gunstigste geval speelt er een glimlach om Uw lippen, waarmee U dan bedoelt: „Nou ja, ze zijn nog jong, ze weten nog niet wat ze doen, het zal zo'n vaart wel niet lopen, ze menen het niet zo kwaad!” Maar dit is dan een vergoelkende en vergevingsgezinde beoordeling van iets, wat op zich zelf niet als iets goeds wordt beschouwd. Het zou niet al te veel moeite kosten om een flinke waslijst samen te stellen van alle ondeugden, waarvan we de tegenwoordige jeugd kunnen betichten. De jonge mensen zijn ongezeglijk, opstandig, slordig, gemakzuchtig, brutaal, eigenwijs, genotzuchtig, vernielzuchtig en gaat U maar door! En als we dan nog het woord „nozem” in dit verband noemen en U er aan denkt, wat U over dit type jonge mensen geregeld in de kranten leest, dan kan U de schrik om het hart slaan bij de gedachte, dat al deze jonge mensen van nu straks de generatie van de volwassenen zullen vormen. Waar moet dat heen met onze beschaving?

Inderdaad, er zijn stellig redenen te over om van tijd tot tijd met zorg het doen en laten van de jeugd gade te slaan. Het heeft geen zin, de baldadigheid en de criminaliteit van de tegenwoordige jeugd te verdoezelen. Maar om een juist en rechtvaardig oordeel te vellen — voorzover dat dan mogelijk is — is het toch wel nodig iets verder te kijken dan onze neus lang is.

In de eerste plaats moeten we bedenken, dat we tegenwoordig door de moderne berichtgeving van bijna alles op de hoogte worden gesteld, wat om ons heen gebeurt, niet alleen wat betreft onze naaste omgeving, maar uit de hele wereld bereiken ons dagelijks de

berichten over alle vermeldenswaardige feiten, die hebben plaatsgevonden. Vermeldenswaardig: dat zijn niet in de eerste plaats de normale gebeurtenissen, maar vooral het opvallende, schokkende, alles wat spanning verwekt. Bovendien worden in de kranten de ontstellende voorvallen van de vetste en breedste koppen voorzien. „Jongen vermoordt zijn vader.” „Roofoverval op een bank door een bende jongens van 15 en 16 jaar”. „Joy-riders stelen auto”. Zulke opschriften trekken de aandacht en als we de krant neerleggen, werken ze in ons bewustzijn na en we verzuchten voor de zoveelste maal, dat het met de jeugd van tegenwoordig maar slecht gesteld is. Maar misschien stond er in diezelfde krant ook ergens een minder opvallend gedrukt berichtje over een jongen, die een vriendje van de verdrinkingsdood heeft gered. Dat is misschien juist aan onze aandacht ontsnapt. Als we weinig tijd hebben — en we hebben immers bijna altijd weinig tijd! — dan lezen we alleen de vette koppen. Het goede, voorzover het niet spectaculair is, komt niet in aanmerking voor vette letters. En zo is het niet ondenkbaar, dat het beeld, dat we ons door middel van de pers van de tegenwoordige jeugd vormen, toch lichtelijk vertekend is.

Natuurlijk neemt dat niet weg, dat er vele feiten zijn, die ons met zorg vervullen. Maar als we met een zorgelijke klank in ons stem over de jeugd van tegenwoordig spreken, drukken we daarmee niet alleen onze bezorgdheid uit, maar eigenlijk ook een aanklacht. Wij, volwassenen, klagen de jeugd aan, dat zij zo weinig aan de voorstellingen beantwoordt, die wij ons zo gaarne van de jeugd, die toch de toekomst is, vormen.

En nu is het toch zeer de vraag, of deze aanklacht gerechtvaardigd is.

Wat zijn eigenlijk de oorzaken van de „verwording” van de jeugd, als ik even dit woord mag gebruiken, zij 't ook tussen aanhalingstekens? Ik geloof niet, dat we daar lang naar behoeven te zoeken. De oorzaken schuilen in de enorme veranderingen, die zich na de eerste en vooral na de tweede wereldoorlog hebben voltrokken. Bijna alle sinds eeuwen gevestigde vaste waarden zijn weggevallen. Of we nu het terrein van de politiek, de economie, de godsdienst, de opvoedkunde, de kunst of de natuurwetenschap betreden: overal zijn revoluties gaande, die alles wat vroeger nog een vast fundament had, of althans scheen te hebben, omver hebben geworpen.

De meest ingrijpende en voor een ieder duidelijk zichtbare veranderingen zijn ongetwijfeld veroorzaakt door de tweede wereld-

oorlog, waarvan de nasleep nog steeds onze hele wereld in een toestand van onrust en angst gevangen houdt. De techniek heeft het mogelijk gemaakt om vernietigingswapens te vervaardigen, die gehele landen kunnen ontvolken en alle leven voor geruime tijd onmogelijk maken. De tweede wereldoorlog heeft een gedwongen volksverhuizing te weeggebracht, waarbij vergeleken de beoemde volksverhuizing uit onze geschiedenisboekjes kinderspel moet zijn geweest. Er zijn sadistische wreedheden begaan, die de befaamde folteringen uit de Middeleeuwen verre overtreffen.

Met al deze ontstellende zaken is en wordt de jeugd onmiddellijk geconfronteerd. De wereld van de volwassenen, die toch hun voorland en hun voorbeeld is, heeft aan de jongeren niet veel anders te tonen dan ontreddering, onderling wantrouwen, de telkens weer opflikkerende angst voor een derde wereldoorlog; wereldproblemen, waarvan de oplossing onmogelijk schijnt. Is het dan wel zo'n wonder, dat deze jeugd het spoor bijster raakt? En hebben we wel het recht, haar aan te klagen? Nog altijd geldt de waarheid, dat het goede voorbeeld één van de belangrijkste opvoedingsmiddelen is. Aan deze goede voorbeelden uit de wereld van de volwassenen heeft het de jeugd van tegenwoordig werkelijk al te zeer ontbroken. Ze moet ervaringen verwerken, die in de tijd, dat wij volwassenen jong waren, ondenkbaar waren! Dat de jeugd hierop niet zó reageert als wij volwassenen wel veilig en verantwoord achten, is toch eigenlijk vanzelfsprekend.

Een veroordeling door ons van de jeugd zou in wezen wel eens het slechte geweten van de rechters kunnen zijn, dat zich door deze veroordeling in slaap tracht te sussen. Er is een aanzienlijke dosis schijnheiligheid in deze houding!

Ik bedoel hiermee geenszins, dat we de euveldeaden van de jeugd niet zouden moeten afkeuren en veroordelen. Maar we mogen m.i. niet ons eigen aandeel in de schuld door de jeugd laten betalen. We moeten beseffen, dat in elke generatie een samenspel zich voltrekt tussen jeugd en volwassenheid en dat de jeugd, onbewust, een belangrijk deel van haar waarderingnormen ontleent aan de gedragingen van de volwassenen. Het is bijvoorbeeld niet toevallig, dat altijd na een oorlog de jeugdcriminaliteit verontrustende afmetingen aanneemt. Wie wind zaait, zal storm oogsten.

Wanneer wij klagen over jeugd van tegenwoordig, zit in die klacht besloten de veronderstelling, dat wijzelf, toen wij jong waren, toch stellig beter waren. Wel, ik geloof, dat het tijd wordt, dat we dit bijgeloof voorgoed in het museum van oudheden bijzetten. Twee overwegingen kunnen ons bij dit karweitje van dienst zijn: In de eerste plaats treffen we in historische gegevens omtrent het oordeel van volwassenen over de jeugd in alle tijden de verzuiching aan, dat de jongeren de goede lessen van hun ouders en leermeesters niet willen opvolgen. En herhaaldelijk wordt daaraan de vrees gekoppeld, dat het er met de toekomst slecht voorstaat. In de tweede plaats heeft de mens op gevorderde leeftijd bijna altijd de neiging, het verleden te idealiseren. „Vroeger was het toch heel anders”,

zegt men zo graag, en men bedoelt: „beter en mooier!” Dit terugverlangen naar een vroegere, mooiere tijd is een algemeen menselijk verschijnsel. „Vroeger” — dit woord heeft vaak een bijna sprookjesachtige klank. Mooie sprookjes spelen ook altijd in een grijs verleden. Met alle waardering en bewondering voor sprookjes moet ik toch zeggen, dat het principieel onjuist en onrechtvaardig is, de kwaliteiten van de jeugd van tegenwoordig te meten met die van een geidealiseerd verleden. Ik weiger te geloven, dat vroegere tijden beter waren dan de onze en dus ook, dat de jeugd van vroeger deugdzamer geweest zou zijn dan die van onze eigen tijd. In alle tijden staan deugd en ondeugd vlak naast elkaar en in alle tijden schijnt het kwade het goede te overheersen. Dat is niet zo verwonderlijk, want het kwade maakt meer indruk en is gemakkelijker te realiseren.

De jeugd van tegenwoordig. Is die werkelijk zo slecht? Ach, laten we ons vooroordeel nu eens even aan de kant zetten en rustig observeren, wat de jeugd ons te zien geeft! Dat moeten we dan wel met belangstelling doen en we moeten er de tijd voor nemen. We zouden eens in een middelbare school ons licht kunnen opsteken en bijvoorbeeld eens kunnen nagaan, hoeveel tijd er door de leerlingen wordt gewerkt. Misschien komen we dan tot de verrassende ontdekking, dat er een verbijsterd aantal werkuren per dag hard wordt geploeterd. Daar is onze 8-urige werkdag maar „kinderspel” bij! „Goed”, zult U wellicht opmerken, „maar zijn allen ook wel voortdurend aan het werk?” Neen, natuurlijk niet, maar werken wij volwassenen dan wel ononderbroken? Wordt er bijvoorbeeld op kantoren ook niet ontzaglijk veel tijd verdaan? En heeft U de indruk, dat in de vele vergaderingen, die op het politieke vlak en in verenigingsverband worden gehouden, altijd doeltreffend en met ijver voor de goede zaak wordt gewerkt? En dan, wat veel belangrijker is: zijn onze eigen daden dan altijd zo goed? Wordt niet het allermeeste, wat we verrichten, bepaald door zelfzucht, onderlinge naijver, blind najagen van bekrompen groepsbelang en het streven naar eigen bestaanszekerheid, als het niet anders kan zelfs ten koste van die van onze medemens? Biedt niet de wereld der volwassenen een bont tafreel van bedrog en kuiperij, hebzucht en tirannie, wreedheid en domheid — slechts hier en daar doorstraald door een daad van menslievendheid en grootheid van karakter?

Wat ik zeggen wil is dus eenvoudig dit, dat wij het beeld, dat we ons van de jeugd vormen, niet uitsluitend met inktzwarte lijnen moeten opzetten. Hier zit meer aan vast dan louter een daad van eenvoudige rechtvaardigheid. Ook onze visie op de toekomst wordt namelijk in belangrijke mate mede bepaald door onze houding ten opzichte van de jeugd. Wij leven niet in een tijd, die met groot optimisme de toekomst tegemoetgaat. We zien ons gedwongen om een angstwekkend groot deel van het nationale inkomen te besteden aan vernietigingstuig. Wat er op de begroting voor onderwijs en opvoeding wordt uitgetrokken, moge een zeer groot bedrag schijnen, maar in wezen is het beschamend gering. Als wij zo weinig over hebben voor de jeugd, voor de toekomst dus, hoe kunnen wij dan verwach-

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT
29-59

De Heer _____

Mevrouw _____

Mejuffrouw _____

Onbestelbare exemplaren terug aan: Oudegracht 152, Utrecht

ten, dat deze jeugd de weg naar een betere toekomst zal kunnen vinden?

Ik hoop dat U mij begrepen hebt. Ik heb het zogenaamde „jeugdprobleem” niet willen wegredeneren. In vele opzichten moeten wij inderdaad bezorgd zijn. Maar als wij eerlijk en objectief deze bezorgdheid aan een onderzoek onderwerpen, dan kan uit deze bezorgdheid *over* de jeugd misschien de zorg *vóór* de jeugd een grote winst boeken. We dienen alle middelen aan te wenden, die ons ten dienste staan, om de jeugd te helpen, haar geweldige energie in goede banen te leiden. Daar zal veel meer geld voor nodig zijn dan nu beschikbaar wordt gesteld, maar het is de beste investering, die er in onze wereld mogelijk is. Een moeder zal alles doen, om het haar kind aan niets te laten ontbreken, wat zij noodzakelijk acht voor zijn ontwikkeling. Laat de maatschappij hetzelfde doen! Want de jeugd is het waard — niet omdat ze zo goed is, maar omdat ze onze toekomst is. Het gaat dan niet meer om de vraag, of de tegenwoordige jeugd beter of slechter is dan die van vroeger, maar enkel en alleen om de vraag, hoe wij er voor kunnen zorgen, dat zij zo

goed mogelijk zal zijn! We behoeven ons daarbij werkelijk geen overdreven voorstellingen te maken. Ik heb U al gezegd, dat de mens de neiging heeft om het verleden te idealiseren. Maar van oudsher heeft diezelfde mens ook de behoefte om de toekomst in een romantisch licht te zien. U kent de hartverwarmende zinsneden, waarmee dit door begaafde redenaars zo schoon kan worden gezegd: „Eens zal de tijd komen, dat...” vult U maar in! Of: „We gaan een grote toekomst tegemoet!” Laten we ook hierin voorzichtig en vooral.. realistisch zijn! Het verleden was niet zo mooi, als onze herinnering ons wil wijs maken. En ook de toekomst zal geen droomwereld zijn.

De jeugd van straks zal niet zoveel anders of beter zijn dan die van nu, evenmin als de jeugd van nu beter of slechter is dan die van vroeger. Wat we kunnen en moeten doen, is, aan die jonge mensen, met wie wij in aanraking komen of voor wie wij, zij 't ten dele, verantwoordelijkheid dragen, de best mogelijke leiding en de beste kansen te geven. Dan zal de jeugd zo goed zijn als zij kan zijn!

G. C. A. SCHRIJVERS.

Lezingen voor de radio

2 augustus VARA Dr. J. C. Brandt Corstius
Met nieuwe ogen.
3 augustus AVRO 14.45—15.— uur
P. A. Pols
Ook de gedetineerde is mens

9 augustus VARA Mevr. A. Treurniet-
Wiersma
Ik heb geen mens meer.
16 augustus VARA 9.45—10.— uur
Dr. A. L. Constandse
„Wat is waarheid”